

OBITELJ KAO ČIMBENIK RIZIKA I ZAŠTITE ZA RAZVOJ POREMEĆAJA U PONAŠANJU DJECE I MLADIH

MARTINA FERIC*

Primljeno: siječanj 2002.
Prihvaćeno: veljača 2002.

Pregledni rad
UDK: 376.5:316.356.2

Obitelj kao primarno okruženje djeteta i važan čimbenik rizika i zaštite za razvoj poremećaja u ponašanju kod djece i mladih u posljednje vrijeme postaje predmet interesa istraživača u smislu identificiranja rizika i zaštita koje ona nosi u sebi. Rad daje pregled rizičnih i zaštitnih čimbenika koji su identificirani u okruženju obitelji kao i uvid u koncept otpornosti koji se nastavlja na koncept rizika i zaštita. Tako se kao rizični čimbenici spominju konflikti u obitelji, stresne situacije, nedosljedna disciplina, visoko-rizična ponašanja roditelja, dok se kao zaštita spominju pozitivni i kvalitetni odnosi, učinkovita komunikacija, humor, zajedničko vrijeme, obiteljski rituali... Razvoj zaštitnih čimbenika vodi prema otpornost - karakteristike obitelji da se odupre stresnim situacijama. I na kraju stavlja se naglasak na primarnu prevenciju, dakle ulaganje u sve obitelji, kao načina pružanja pravovremene pomoći i podrške te smjernica za razvoj jake otporne obitelji.

Ključne riječi: rizični i zaštitni čimbenici u obitelji, otporne obitelji, prevencija poremećaja u ponašanju djece i mladih

Uvod

Današnji razvoj društva obitelj stavlja u nezavidan položaj. Društvo se razvija u smjeru razvoja tehnologije i dobrobiti povezane s materijalnim, dok su pomaci napravljeni u samim društvenim odnosima prilično mali. Obitelj u tradicionalnom smislu riječi sve više gubi svoje značajke i zamjenjuju ga neki drugi oblici obiteljskog života - prvotno nuklearne obitelji, a zatim i veliki broj obitelji samohranih roditelja, obitelji s djecom iz prvoga braka i slično. Razvoj društva s jedne strane donio je gotovo potpunu slobodu izbora i mogućnost osnivanja raznih oblika obiteljskog života koji su socijalno prihvaćeni, a s druge strane pred obitelji stavlja velika očekivanja obzirom na zadatke koje postavlja pred svakog pojedinca, pa tako i roditelja. Danas je sasvim uobičajeno da oba roditelja rade te da su zahtjevi na poslu veliki i često u suprotnosti s

potrebama obitelji što obitelj stavlja u teški položaj (Arendell, 1997, Family Resource Coalition, 1996). Isto tako, zbog tempa života kakav nameće današnjica sve je manje prilika za održavanje mreže podrške (prijatelji, članovi proširene obitelji) koja, s vremena na vrijeme, predstavlja nužnu pomoć obitelji.

Međutim obitelj, bez obzira na sve društvene promijene, još uvijek izvršava istu funkciju: odgoj djece, zadovoljavanje osnovnih potreba svakog člana obitelji, pružanje emocionalne podrške, socijalizaciju djece, uspostavljanje obiteljskih tradicija te razvijanje odgovornosti. Slično govori i DeFrain (2001) te kaže kako, iako su neki od sociologa današnjice predviđali krah institucije braka i obitelji, obitelji ne samo da su preživjele nego su se počele mijenjati i evoluirati. Struktura obitelji danas se možda promijenila, ali vrijednost "obitelji" je ostala. Obitelj je, vjerojatno, najstariji i najotporniji dio društva. Od

* Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu